

<https://doi.org/10.52387/1811-5470.2023.1.06>
 CZU: 377.091.214:316.6

PROMOVAREA EDUCAȚIEI VocaȚIONALE ÎN PERSPECTIVA VALORIFICĂRII STRATEGIILOR DE ADAPTARE A ELEVILOR

Cristian ADĂSCĂLIȚEI,
doctorand,

Școala Doctorală Științe ale Educației,
 Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău
 ORCID iD: 0000-0001-9498-3893

Andra-Mirabela ADĂSCĂLIȚEI,

doctorandă, Școala Doctorală Științe ale Educației,
 Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău
 ORCID iD: 0000-0003-2615-8677

Rezumat. Noul curriculum modernizat vizând educația vocațională, permite abordarea procesului de formare a identității vocaționale într-un mod care implică luarea deciziilor legate de continuarea studiilor și carierei prin valorificarea informațiilor despre sine, educație și ocupații. Curriculumul modernizat la disciplina Consiliere și dezvoltare personală, din România și din cadrul disciplinei Dezvoltare personală și a modului Dezvoltare personală și proiectarea carierei, din Republica Moldova, este conceput pentru a răspunde provocărilor societății contemporane. Articolul propune prezentarea detaliată a programei disciplinei Consiliere și dezvoltare personală, din România și stabilește liniile directoare ale Programului de educație vocațională în proiectarea căruia am realizat o fuziune între competențele specifice disciplinei Consiliere și dezvoltare personală, modalități de intervenție educațională la nivelul grupului școlar în diferite etape de dezvoltare și activități de învățare.

Cuvinte-cheie: Curriculum, Aria curriculară Consiliere și orientare, programă, disciplina Consiliere și dezvoltare personală, disciplina Dezvoltare personală, modulul Dezvoltare personală și proiectarea carierei.

PROMOTING VOCATIONAL EDUCATION FROM THE PERSPECTIVE OF VALIDATING STUDENTS' ADAPTATION STRATEGIES

Abstract. The new modernized curriculum aimed at vocational education allows approaching the vocational identity formation process in a way that involves making decisions related to the continuation of studies and career by capitalizing on information about oneself, education and occupations. The modernized curriculum for the Counseling and personal development discipline, from Romania and within the Personal Development discipline and the Personal Development and career planning module, from the Republic of Moldova, is designed to respond to the challenges of contemporary society. The article proposes a detailed presentation of the program of the Counseling and personal development discipline, from Romania and establishes the guidelines of the Vocational Education Program in the design of which we achieved a fusion between the specific competencies of the Counseling and personal development discipline, ways of educational intervention at the school group level in different stages development and learning activities.

Keywords: Curriculum, Curricular area Counseling and guidance, program, Counseling and personal development discipline, Personal Development discipline, Personal Development and career planning module.

Se știe că o modalitate principală de evitare a riscurilor de eșec adaptiv este alegerea unor sarcini sau profesii în acord cu interesele și aptitudinile proprii reale. Dar, pentru a-l ajuta pe elev să facă alegeri sau opțiuni adecvate, trebuie să se intensifice în școli activitățile de elaborare a unor metode și procedee diagnostice și formative, prin care elevul își va dezvolta atât capacitățile de autocunoaștere și autoevaluare obiective, cât și abilitățile de învățare

și de prelucrare creativă a informațiilor acumulate [9, pp 297-298].

Problema adaptării este abordată de P. Brânzei în *Adolescența și adaptarea* [apud 10], care afirmă că trebuie să considerăm importantă semnificația bio-psiho-socială a procesului de adaptare. Personalitatea trebuie acceptată ca pe o expresie dinamică a interacțiunilor dintre particularitățile temperamentale (înnăscute), modelate sub influența diversității

factorilor instructiv-educativi și instituționali, ca particularități ale caracterului și care sunt comutate în acțiuni sau nonacțiuni deliberate, corespunzătoare trebuințelor și motivațiilor fiecărui individ în raport cu ansamblul de norme ale unei societăți sau instituții date [10, p. 20].

„Conținutul diferitelor discipline școlare trebuie și poate constitui - fără a deturna cu nimic obiectivele lor de bază - mijloace indirecte de orientare școlară și profesională, insuficient explorate încă, pentru că acestea au, în mod implicit, în subsidiar, un potențial adecvat actului conturării unei opțiuni a elevului pentru o anumită carieră” [6, p. 16].

Asociația Consilierilor școlari din Michigan sugerează ca timpul care s-a alocat activităților din curricula de *Consiliere și orientare* să fie repartizat astfel:

- în învățământul primar-30-40%;
- în învățământul secundar inferior- 20-30%;
- în învățământul secundar superior- 15 – 25%

[7, pp. 535-536].

Conform autorului S. Cristea, semnificativă este viziunea despre educația vocațională/ profesională promovată ca: modalitate de adaptare la schimbări sociale ample, culturale, economice și politice; parte componentă a curriculumului școlar, proiectată în forme de organizare de tip formal, dar și nonformal, prin obiective pedagogice de cultură generală, cultură de profil și cultură de specialitate [5].

În concepția autorului M. Savickas activitățile de orientare trebuie să vizeze *educarea* tinerilor pentru independență și flexibilitate în cinci domenii de competență: cunoștințe despre sine, informații ocupaționale, luarea deciziei, planificare, rezolvare de probleme. Aceste competențe dobândite permit exercitarea unui control asupra propriei dezvoltări și asigură flexibilitate în managementul carierei [apud 6, p. 205]. În aceeași ordine de idei, „gradul de adaptare la activitatea școlară arată capacitatea și trebuința elevului de a cunoaște, de a asimila, de a interpreta cerințele externe, influențele instructiv-educative programate, alături de dorința și capacitatea lui de a se modela, de a se acomoda, de a se exterioriza” remarcă T. Kulcsar [apud 8, p. 169]. Aspectul *prevenirii dificultăților de adaptare* la cerințele impuse de mediul școlar devine unul important, însă și dificil din cauza particularităților de vârstă ale elevilor și a metamorfozei privind lumea profesior, referitor la cerințele pe care le reclamă.

Aspectele teoretice și praxiologice ale cercetărilor asupra identității vocaționale și ale impactului demersului în formarea acesteia au stat la baza elaborării Curriculumului Național (2017) pentru clasele V-VIII, în România.

Aria curriculară *Consiliere și orientare* a fost inclusă în Curriculum-ul Național din România în anul școlar 1998-1999, fiind creat, astfel, un cadru sistematic pentru desfășurarea activităților de consiliere și orientare școlară și de grup. În perioada 2003-2006, o echipă alcătuită din cercetători și practicieni în domeniul a elaborat și ameliorat continutul Programelor de *Consiliere și orientare*. De altfel, implementarea deplină a acestei programe în cadrul orei de dirigință, de la toate nivelurile învățământului, a demarat în 2006, în urma unui amplu stagiul de formare a aspiranților la statutul de diriginte.

Etapele actuală a curriculumului este influențată de factori, evenimente, procese care pot fi atribuite exploziei informaționale și orientării prospective într-o societate axată pe schimbare. Aceste influențe au impulsat necesitatea modernizării curriculumului național pentru clasele V-VIII. Curriculumul modernizat la disciplina *Consiliere și dezvoltare personală* este conceput pentru a răspunde provocărilor societății contemporane, contribuind la „realizarea profilului de formare din perspectiva a cinci dimensiuni ale dezvoltării personalității elevului, care vizează: competențe de autocunoaștere, competențe socio-emoționale, competențe de management al învățării, competențe de management al carierei și adoptarea unui stil de viață sănătos” [15]. Necesitatea aceasta este dictată de prevenirea dificultăților în mediul școlar în vederea asigurării unui traseu educațional fertil, care să permită educabilului axarea pe învățare, în deplină concordanță cu raportarea la obiectivele trasate care vor conduce la dezvoltarea identității vocaționale.

Revizuirea programelor școlare pentru clasele V-VIII, la nivelul ariei curriculare „*Consiliere și orientare*”, are în vedere racordarea, încă din învățământul gimnazial, a obiectivelor și a conținuturilor învățării la cerințele formulate pentru educația de bază. Se creează astfel premisele ca, pe parcursul școlărității, elevii să dobândească cunoștințe, abilități și atitudini care să le faciliteze adaptarea și viitoarea integrare școlară și profesională.

Planurile-cadru de învățământ în vigoare cuprind *Consilierea și dezvoltarea personală* ca disciplină de trunchi comun atât în învățământul primar cât și în cel gimnazial și liceal. Astfel, proiectarea curriculară a acestei discipline impune asigurarea coerenței orizontale și verticale.

Analizând curriculumul modernizat, delimităm faptul că există în conținutul său indicații referitoare la domeniul tematic *Managementul carierei*. Avantajele incomensurabile ale curriculumului, în conformitate cu studiul nostru, țin de intenția ca

elevii să exploreze lumea educației și lumea muncii și să-și dezvolte capacitatea de a lua decizii referitoare la educație, carieră și stil de viață. Din acest punct de vedere, reformarea curriculară din România, începând cu seria elevilor de clasa a V-a, din anul școlar 2017-2018, se circumscrie acestei concepții, vizând în același timp și dinamica istorică a socialului.

Valorificând în demersul de construcție curriculară documentele de politici educaționale promovate în spațiul comunitar, noile programe au diferențe esențiale de viziune.

În ceea ce privește finalizarea învățământului gimnazial, asocierea procesului învățării cu formarea de competențe reprezintă un prag care face trecerea la un alt tip de învățare, autonomă, pe tot parcursul vieții. Actualele programe din România sunt elaborate astfel încât să formeze elevilor cele 8 competențe-cheie, esențiale pentru cultura generală pe care trebuie să o posede un adult flexibil, adaptat, capabil să dețină strategii care să-i lărgescă orizontul cognitiv, prin calificările pe care le poate obține de-a lungul inserției profesionale.

Programa școlară pentru disciplina *Consiliere și dezvoltare personală* reprezintă oferta curriculară dimensionată pentru clasele V-VIII. Conform *Planului-cadru de învățământ*, aprobat prin OMENCS nr. 3590/5.04.2016, aceasta are alocată 1 oră pe săptămână. Concepția acestei programe are la bază următoarele documente: recomandări cuprinse în *Rezoluțiile Consiliului Europei* (2004, 2008) care subliniază rolul consilierii și orientării ca suport concret pentru câștigarea autonomiei în învățare, pentru deciziile cotidiene ale individului și facilitarea accesului la activități de consiliere, pe tot parcursul vieții; recomandările elaborate în cadrul rețelei *European Lifelong Guidance Policy Network* (2007-2015) cu privire la importanța dezvoltării timpurii a competențelor de management al carierei (CMS) și a necesității includerii acestora, în acord cu formulările existente și în Rezoluțiile anterior menționate, ca elemente obligatorii ale curriculumului școlar; recomandări ale unor strategii naționale și europene din domeniul sănătății și mediului, cum ar fi *Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă* (2015) [11] care susține promovarea aspectelor socio-emoționale în cadrul activităților curriculare.

Programa de *Consiliere și dezvoltare personală* respectă prevederea art. 2 (1) Din Legea nr. 1/ 5 ianuarie 2011, Legea Educației Naționale, cu modificările și completările ulterioare: „promovarea unui învățământ orientat pe valori, creativitate, capacități cognitive, capacități volitive și capacități

acționale, cunoștințe fundamentale cunoștințe, competențe și abilități de utilitate directă în profesie și în societate” [14].

Elementul de noutate din programele de consiliere pentru carieră trebuie să îl reprezinte o abordare proactivă a posibilelor dificultăți ale actualilor elevi, viitori absolvenți, care pot apărea după finalizarea studiilor. De ce? Este necesară o abordare analitică a planului de carieră, dar este relevantă și valorificarea elementelor inovative, creative care generează o atitudine practică față de muncă și viață în general. Această abordare proactivă a programelor de consiliere pentru carieră își propune să introducă în conținutul lor activități care să dezvolte tinerilor abilitățile „soft” (competențe sociale) și inteligența emoțională, după cum remarcă autoarea R. Axinte [1, p. 43].

În *Nota de prezentare din Programă*, se face referire la faptul că disciplina *Consiliere și dezvoltare personală* contribuie semnificativ la starea de bine și la consolidarea încrederii în sine a elevilor, ca persoane unice și valoroase, care își cunosc potențialul individual, interacționează armonios cu ceilalți, învață cu eficacitate și iau decizii școlare, personale, de carieră și stil de viață sănătos [15, p. 1].

Competențele-cheie formate la disciplina *Consiliere și dezvoltare personală* sunt, în principal:

- Competența de a învăța să înveți;
- Competențe sociale și civice.

Contribuția la realizarea profilului de formare a disciplinei *Consiliere și dezvoltare personală* vizează cinci dimensiuni ale dezvoltării personalității elevului: competențe de autocunoaștere, competențe socio-emoționale, competențe de management al învățării, competențe de management al carierei, adoptarea unui stil de viață sănătos și a managementului comportamentelor de risc. *Prin urmare, elevul nu este pasiv în fața condițiilor de mediu, ci le asimilează prin intermediul condițiilor interne și experiența de care dispune. Interiorizând condițiile externe oferite de mediu în raport cu personalitatea sa elevul/studentul se adaptează la aceste condiții tocmai datorită propriilor trăsături de personalitate, dobândind noi abilități de adaptare. Așadar, adaptarea optimă depinde de dezvoltarea generală și armonioasă a tuturor, laturilor personalității* [10, p. 34].

În această direcție, am întreprins chestionarea unui număr de 126 elevi din clasa a VIII-a, în anul școlar 2020-2021, din școli din județul Botoșani, cu o medie de vârstă $M = 14.48$, dintre care 63 au fost repartizați în condiția de control și 63 în condiția experimentală. Aceștia au o medie a rezultatelor la învățătură pe semestrul întâi $M = 8,93$, ceea ce

poate confirma faptul că în studiu au fost implicați elevi conștiincioși, cu preocupări față de viitorul lor. Chestionarul adaptării școlare (*AISS – Adjustment for School Students, A.K.P. Sinha, R.P. Singh, 1971*), aplicat elevilor a reflectat următoarele rezultate redate în Tabelul 1:

Analizând la modul general, rezultatele expuse în tabel conchidem faptul că mediile ambelor grupuri ale cercetării, în toate cele trei sfere ale adaptării sunt mari, ceea ce semnifică un nivel mediu al adaptării. Pentru a obține un randament maxim, este necesar ca solicitările la care este supus elevul să fie în deplin acord cu posibilitățile de dezvoltare ale acestuia. După cum se poate observa, în etapa de constatare, elevii ambelor grupuri se aflau la începutul clasei a VIII-a, perioadă încărcată emoțional de importanța acordată pregătirii în vederea susținerii examenului de Evaluare Națională. Cheia succesului în procesul de adaptare la provocările acestui an de studiu și la o tranziție facilă spre liceu constă în gradul în care elevul va reuși să plece acasă, după fiecare zi de școală, cu conținutul pe deplin elucidat. Procesul de adaptare necesită efort și perseverență atât în perioada de succes, cât și în momentele dificile generate de necesitatea luării unei decizii privind traseul educațional și, ulterior, profesional.

La nivel gimnazial, în cadrul învățământului obligatoriu, disciplina *Consiliere și dezvoltare personală* oferă spațiul unei arhitecturi corecte, complexe și armonioase a personalității umane, situată diacronic în paradigma postmodernității.

Programa disciplinei are următoarea structură: *notă de prezentare, competențe generale, competențe specifice și exemple de activități de învățare, conținuturi, sugestii metodologice.*

Actuala programă își propune să asigure dezvoltarea armonioasă a personalității, elevul învățând prin experimentare, autorefecție, autoevaluare, precum și prin comunicare și raportare la ceilalți, profesorul deținând rolul de facilitator al învățării. În acest sens, competențele dobândite în cadrul

acestei discipline au un caracter instrumental, susținând procesul de înțelegere și învățare formală, informală, nonformală, dar acestea asigură și dezvoltarea competenței-cheie „a învăța să înveți”, pe termen lung.

Competențele generale vizate de programă sunt:

1. *Adoptarea atitudinilor pozitive față de sine și a unui stil de viață sănătos și echilibrat;*
2. *Relaționarea armonioasă cu ceilalți în contexte școlare și extrașcolare;*
3. *Reflectarea asupra motivației și eficacității strategiilor pentru progres în învățare;*
4. *Luarea deciziilor legate de continuarea studiilor și carieră prin valorificarea informațiilor despre sine, educație și ocupații.*

Prin dezvoltarea competențelor generale și specifice ale tuturor elevilor din clasele V-VIII, finalitatea urmărită de programă este de a preveni comportamentele de risc și de a asigura o bază generală pentru succes școlar, stare de bine, integrare armonioasă în școală și în societate.

Prezentarea conținuturilor în liste distincte pentru domeniile „Autocunoaștere și stil de viață sănătos și echilibrat”, „Dezvoltare socio-emoțională”, „Managementul învățării”, „Managementul carierei” s-a efectuat din rațiuni metodologice, deoarece în actul didactic acestea fuzionează, ceea ce implică predarea integrată.

Programa propune conținuturi sistematizate pe teme care reflectă la nivel de maximă generalitate, vârsta școlară a fiecărei clase. În acest mod, universul cognitiv al elevului de gimnaziu se construiește treptat. Conținutul vehiculat în programă propune abordări ale celor patru domenii grupate pe axa simplu-complex, valorificând orizontul specific fiecărei vârste.

Programa prevede abordarea conținuturilor în progresie tematică, fiind vizate toate competențele generale.

Competența 1 – Adoptarea atitudinilor pozitive

Tabelul 1. Rezultatele adaptării elevilor (etapa de constatare)

	Grup	n	M	SD
Adaptare emoțională	control	63	8.11	2.676
	experimental	63	7.03	3.822
Adaptare socială	control	63	8.77	2.813
	experimental	63	7.80	3.779
Adaptare școlară	control	63	8.50	3.373
	experimental	63	7.44	3.555

față de sine și a unui stil de viață sănătos și echilibrat. Exemple de unități tematice care vizează prioritar această competență sunt: „Cine sunt eu?” și „O viață sănătoasă” (clasa a V-a) „La început de călătorie” (clasa a VI-a) „Echilibru și sănătate în mediul real și virtual”, „Este momentul meu!” (clasa a VII-a), „Autocunoaștere și stil de viață sănătos și echilibrat” (clasa a VIII-a).

Competența 2 – Relaționarea armonioasă cu ceilalți în contexte școlare și extrașcolare. Exemple de unități tematice sunt: „Ce simțim?”, „Cum relaționăm?” (clasa a V-a), „Călătorie prin emoții și cuvinte” (clasa a VI-a), „Periplu cu emoții și cuvinte” (clasa a VII-a), „Dezvoltarea socio-emoțională” (clasa a VIII-a).

Competența 3 – Reflectarea asupra motivației și eficacității strategiilor pentru progres în învățare. Propuneri de unități tematice sunt: „De ce și cum învăț?” (clasa a V-a), „Pași în învățare” (clasa a VI-a), „Provocările învățării” (clasa a VII-a) și „Managementul învățării” (clasa a VIII-a).

În acest context pot fi promovate învățarea experiențială, prin care elevul participă direct și activ într-o experiență concretă de învățare, deosebit de importantă pentru existența sa și contextul în care trăiește; învățarea socială și comunicațională, care favorizează învățarea prin observarea celorlalți, prin conversații structurate cu ceilalți și prin colaborare și cooperare; învățarea reflexivă, plasează elevul în calitate de judecător care analizează experiențele proprii de învățare în direcția îmbunătățirii instrumentarului învățării eficiente pe viitor.

Competența 4 – Luarea deciziilor legate de continuarea studiilor și carieră prin valorificarea informațiilor despre sine, educație și ocupații. Ca și în cazul celorlalte competențe, conținuturile se studiază gradual, de la simplu la complex, de la „Cine vreau să devin?” (clasa a V-a) și „Drumuri spre viitor” (clasa a VI-a) la „Oportunități pentru educație și carieră” sau „Pregătește-te să strălucești!” (clasa a VII-a), respectiv „Managementul carierei” (clasa a VIII-a).

Orice experiență, comunicare sau reflecție a elevilor poate declanșa ciclul învățării, bineînțeles, corelat cu specificul temei abordate și preferința pentru un anumit tip de învățare.

Propunerile de conținut, centrate pe competențe, sunt prezente pe fiecare domeniu, corespunzător fiecărei clase de gimnaziu și sunt redată în Tabelul 2.

În cadrul orelor de *Consiliere și dezvoltare personală*, strategiile didactice aplicate pot fi cele inspirate din modele ale învățării experiențiale (exerciții de cunoaștere și autocunoaștere; exerciții de gândire critică; proiectarea unor hărți mentale; jocul de rol și simularea, studiul de caz, proiectul, artterapia),

modele ale învățării sociale și comunicaționale (interviul, explicația, demonstrația, dezbateră), modele ale învățării reflexive (problematizarea, planul personal de educație și carieră – planul personal vocațional – portofoliul personal de învățare) sau o combinație de metode, tehnici și instrumente didactice ale celor prezentate.

Alături de competențe și conținuturi, programa propune și activități de învățare, prin care elevii pot aplica și monitoriza învățarea personală. Prin flexibilitate și eliminând abordările excesiv teoretizate se creează premisele unui demers instrucțional eficient, care se poate obiectiva într-o modalitate personalizată de interiorizare a situației de învățare de către elev, capabilă să genereze modificări ale structurilor cognitive, afective sau psihomotorii.

Disciplina *Dezvoltare personală* face parte din aria curriculară *Consiliere școlară și dezvoltare personală* și se implementează în învățământul primar, gimnazial și liceal din Republica Moldova începând cu anul școlar 2018-2019. Acest curriculum este construit pe baza valorificării cercetărilor din domeniul educațional și a teoriei dezvoltării personalității. Conceptele și ideile ce se conțin în curriculum au rezultat din valorificarea bunelor practici ale specialiștilor din diverse domenii și din partea societății civile [13].

Este important faptul că noul curriculum reflectă o orientare prospectivă și dinamică a conținuturilor, dar și a modurilor de organizare a învățării, astfel încât elevii să fie implicați în acțiuni cu valoare formativă care să se convertească în patternuri pozitive ale evoluției lor ulterioare.

Conform programei, disciplina *Dezvoltare personală* este structurată în cinci module: 1. Arta cunoașterii de sine și a celui alt care pune accent pe cunoașterea și acceptarea de sine, explorarea și autoevaluarea resurselor personale, familia ca valoare: responsabilități, roluri de gen, stereotipuri, comunicarea asertivă, non-conflictuală și non-violentă, autoeducarea, voluntariatul etc. 2. Asigurarea calității vieții, cu accent pe integritate, gestionarea eficientă a resurselor, responsabilitate pentru o dezvoltare durabilă, o bună gospodărire etc. 3. Mod sănătos de viață care îi ghidează pe elevi în aspecte care țin de sănătatea fizică, emoțională, alimentația sănătoasă, contracararea viciilor: drogarea, alcool, fumat, influențe de diferit gen etc. 4. Proiectarea carierei personale și dezvoltarea spiritului antreprenorial care pune accent pe înțelegerea profesiilor din perspectiva pieței muncii, planificarea carierei și luarea deciziilor de carieră, dezvoltarea spiritului antreprenorial ca opțiune de carieră etc. 5. Securitatea personală ce oferă elevilor contextul de formare

Tabelul 2. Extras din Programă școlară pentru disciplina Consiliere și dezvoltare personală, clasele V-VIII (<http://programe.ise.ro>)

Domeniu de conținut: Managementul carierei				
	Clasa a V-a	Clasa a VI-a	Clasa a VII-a	Clasa a VIII-a
Competență generală	4. Luarea deciziilor legate de continuarea studiilor și carieră prin valorificarea informațiilor despre sine, educație și ocupații.			
Competențe specifice	4.1. Recunoașterea oportunităților pe care le oferă educația pentru alegerea carierei. 4.2. Identificarea unor ocupații din domenii diferite de activitate și a beneficiilor acestora pentru persoană și pentru societate.	4.1. Compararea unor trasee educaționale din perspectiva alegerii carierei. 4.2. Analiza unor ocupații din perspectiva responsabilităților, condițiilor de lucru și a consecințelor asupra stilului de viață.	4.1. Formularea unor scopuri personale referitoare la educație, carieră și stil de viață. 4.2. Evaluarea corespondenței dintre aspirațiile personale, cerințele unei ocupații și nivelul de educație necesar.	4.1. Argumentarea luării unei decizii personale legate de educație, carieră și stil de viață. 4.2. Construirea unui plan personal de educație și carieră.
Conținuturi	<ul style="list-style-type: none"> • Rolul educației în alegerea unei cariere. • Ocupații și domenii de activitate. • Beneficiile ocupațiilor pentru individ și pentru societate: remunerație, perspective de angajare, stilul de viață, prestigiu, rezolvarea unor probleme globale. 	<ul style="list-style-type: none"> • Trasee educaționale, ocupații și cariere. • Caracteristicile unor ocupații: conținut, responsabilități, condiții de lucru, instrumente/ echipamente de lucru, calități personale necesare și contraindicații în anumite ocupații. • Criterii de alegere a unei cariere: satisfacția profesională, prestigiul social, cererea pe piața muncii, educația necesară, salariul. 	<ul style="list-style-type: none"> • Scopuri personale referitoare la educație, carieră și stil de viață. • Dimensiunea de gen în educație și carieră. • Aspirații personale, cerințe ale unei ocupații și nivelul de educație necesar pentru exercitarea acesteia. • Opțiunile de carieră: relația dintre informațiile despre sine (caracteristici personale, abilități, interese, valori legate de muncă), nivelul de educație și alegerea carierei. 	<ul style="list-style-type: none"> • Trasee educaționale din perspectiva alegerii carierei: niveluri educaționale (liceu, școală profesională), cerințe de admitere, filiere, profiluri și specializări. • Formulările de opțiuni pentru admiterea în clasa a IX-a: caracteristici și modalități de completare. • Luarea unei decizii: conținut, proces, etape, context. • Planul personal de educație și carieră: scop, obiective, strategii de realizare, termene, resurse, obstacole.

a unui comportament orientat spre asigurarea securității proprii și a celorlalți [13].

În argumentarea importanței și necesității curriculumului axat pe dimensiunea dezvoltare personală este abordarea contemporană centrată pe elev și pe opțiunile acestuia pentru învățare, conform intereselor și capacităților sale, în vederea pregătirii pentru o societate dornică să-l înglobeze, dar care, la rândul său, revendică anumite standarde.

O analiză paralelă pe care o întreprindem este și cea asupra modulului *Dezvoltare personală și proiectarea carierei*, din cadrul disciplinei școlare Educație civică și Dirigenție, clasa a X-a, din Republica

Moldova și care are drept competență de bază proiectarea carierei, iar două din cele patru competențe specifice se referă explicit la dezvoltarea identității vocaționale: "competența de realizare a marketingului personal și vocațional", "competența de a lua decizii privind traseul educațional și profesional în baza sistemului de atitudini și valori" [4, p.7]. Conform autoarei A. Bolboceanu, competența de orientare și dezvoltare în carieră, de rând cu altele, asigură autonomia personalității, forța ei de decizie, responsabilitatea pentru propria viață și dezvoltare – valori, de sorginte europeană, la care se realizează în prezent și Republica Moldova [2, p. 5].

Tabelul 3. Asocierea competențelor generale cu competențele specifice integrate în Programul de educație vocațională (<http://programe.ise.ro>)

Competențe generale selectate în program	Competențe specifice corespunzătoare
3. Reflectarea asupra motivației și eficacității strategiilor pentru progres în învățare.	3.1. Gestionarea eficientă a motivației, timpului și efortului pentru învățare în contexte variate.
	3.2. Manifestarea interesului pentru învățare, ca proces personal, autonom și continuu, în contexte formale, nonformale și informale.
4. Luarea deciziilor legate de continuarea studiilor și carieră prin valorificarea informațiilor despre sine, educație și ocupații.	4.1. Argumentarea luării unei decizii personale legate de educație, carieră și stil de viață.
	4.2. Construirea unui plan personal de educație și carieră.

În baza interviurilor realizate cu cadrele manageriale și cadrele didactice din instituțiile de învățământ general în cadrul *Studiului calitativ privind consilierea și ghidarea în carieră a elevilor cu cerințe educaționale speciale din învățământul general și profesional tehnic în Republica Moldova*, realizat sub egida Centrului „Speranța”, Chișinău, 2018 se constată următoarele: „*cele mai multe activități de orientare școlară și profesională organizate în cadrul instituțiilor de învățământ general constau, de fapt, în discuții despre profesii la orele de dirigenție și Educația civică. În cadrul orelor de dirigenție sunt alocate 10 ore obligatorii destinate orientării profesionale a elevilor începând cu clasa a V și până în clasa a IX. La disciplina educație civică, de asemenea se realizează 10 ore la modulul „Dezvoltarea personală și proiectarea carierei” în clasele V-IX, în baza Curriculumului la Modulul: Dezvoltarea personală și proiectarea carierei, elaborat în cadrul proiectului **Reconceptualizarea orientării profesionale și consilierii în carieră (REVOCC)** și aprobat în 2016 de MECC” [12].*

Conform curriculei naționale în vigoare, conținuturile specifice disciplinei *Consiliere și dezvoltare personală* constau în activități care urmăresc identificarea factorilor personali, situaționali, relaționali, în termeni de resurse care susțin luarea unei decizii personale legate de educație, carieră și stil de viață, la nivel individual și de grup și adoptarea unor modalități prin care se facilitează construirea unui plan personal de educație și carieră, cu rol important în prevenirea dificultăților de adaptare în mediul școlar. În aceste circumstanțe, am realizat o fuziune între competențele specifice disciplinei *Consiliere și dezvoltare personală* (<http://programe.ise.ro>), modalități de intervenție educațională la ni-

velul grupului școlar în diferite etape de dezvoltare și activități de învățare, constituind un *Program de educație vocațională*. Deoarece a fost prevăzut ca acesta să fie aplicat în context formal, a fost asociat activităților de formare a competențelor specifice regăsite în programa școlară a disciplinei. Asocierea competențelor generale cu cele specifice selectate pentru a fi integrate în programul de intervenție experimentală se pot urmări în Tabelul 3:

Procesul dezvoltării identității vocaționale corelează cu procesul prevenirii dificultăților de adaptare în mediul școlar, adică cu procesul conștientizării copilului în creștere a propriei persoane, a potențialului, a aptitudinilor sale precum și a perspectivelor de dezvoltare.

Considerăm că identitatea vocațională dezvoltată va preîntâmpina apariția dificultăților de adaptare și chiar va determina atingerea satisfacției academice/profesionale.

Orice demers care își propune o analiză a factorilor ce contribuie la prefigurarea finalităților unui sistem de învățământ, la felul în care va arăta absolventul este un demers complex ce reunește argumente și considerații de natură psihologică, pedagogică, economică, politică, culturală. O întregă literatură de specialitate corelată în mod deosebit dezvoltărilor curriculare s-a dezvoltat pe această temă [3].

În concluzie, în baza analizei, sintezei și precizării aspectelor evidențiate conchidem că este nevoie de implicare activă în susținerea elevilor pentru a-și găsi vocația și a preveni apariția dificultăților de adaptare școlară, ceea ce presupune mecanisme elaborate de evaluare a identității vocaționale și, ulterior, de dezvoltare a acesteia.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. AXINTE, R. *Consilierea elevilor pentru carieră. Perspective constructive*. Iași: Editura Universității „Al. I. Cuza”, 250 p., 2018. ISBN 978-606-714-468-0.
2. BOLBOCEANU, A. *Consiliere psihologică pentru orientare și dezvoltare în carieră. Ghid de aplicare*. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2015. 92 p. ISBN 978-9975-48-071-0.
3. BORZEA POPOVICI, A. *Integrarea curriculară și dezvoltarea capacităților cognitive*. Iași: Editura Polirom, 2017. ISBN e-PUB 978-973-46-7058-1.
4. COSTA, P.T., McCRAE, R.R., HOLLAND, J.L. *Personality and vocational interest in an adult sample*. In: *Journal of Applied Psychology*, 69, 1984. 390-400.
5. CRISTEA, S. *Educația vocațională*. In: *Didactica Pro*, Nr. 2 (30), 2005. pp. 64-66. ISSN 1810-6455.
6. JIGĂU, M. (redactor). *Consilierea carierei. Compendiu de metode și tehnici*. București: Editura Sigma, 2007. 683 p. ISBN 978-973-649-340-9.
7. MUSCĂ, A., ȚÎBU, S. *Aria curriculară. Consiliere și orientare*. In: JIGĂU, M. (redactor). *Consilierea carierei. Compendiu de metode și tehnici*. București: Editura Sigma, 2007.
8. NEGOVAN, V. *Introducere în psihologia educației*. București: Editura Universitară, 2006. 237 p. ISBN 973-749-00-0.
9. RUDICĂ, T. *Devierile comportamentale ale elevilor și combaterea lor. Eșecul la învățatură și prevenirea lui*. In: *Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice*. Iași: Editura Polirom, 2005.
10. ȚĂRNĂ, E. *Adaptarea studentului la mediul universitar. Teza de doctor în pedagogie*. Chișinău: UST, 2013.
11. *Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă*. 2015. http://dezvoltare-durabila.gov.ro/web/wp-content/uploads/2020/08/Agenda-2030_RO.pdf
12. *Evaluarea situației actuale privind furnizarea serviciilor de orientare profesională și consiliere în carieră a elevilor din instituțiile de învățământ secundar*. Studiu de referință. Chișinău, 2015, <https://ceda.md/wp-content/uploads/2018/03/Studiul-de-referin%C5%A3%C4%83-privind-situa%C5%A3-la-zi-%C3%AEn-domeniul-ghid%C4%83rii-proiect%C4%83rii-carierii.pdf>
13. http://particip.gov.md/public/documente/137/ro_5372_DezvoltareaPersonala-Gimnaziu2018-05-26.pdf-205
14. *Legea Educației Naționale nr. 1/2011*. Publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 18 din 10 ianuarie 2011. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/125150>
15. *Programa școlară pentru disciplina Consiliere și dezvoltare personală, Clasele a V-a – a VIII-a*, 2017, <http://ise.ro>